

Appendix 6:

Interview – B

I: Evet başlattık şimdi. Ben hemen ilk soruyla başlayayım. Çalışmanın işitme engelliler için alt yazıyla alakalı olduğunu biliyor. Daha önce gelip yapmıştık. Şimdi de orada belirttiği tercihlerle ilgili, hangisini sevip sevmediğini belirtmişti, oradaki tercihlerle ilgili daha geniş kapsamlı sorular soracağım. İlk bölüm televizyon izleme alışkanlıklarıyla alakalı. Şimdi ilk soruyu ben soruyorum. Televizyon izlemeyi ne kadar seviyor? 1. Seviyorum. 7. Çok seviyorum.

B: Değişiyor ama ortalama televizyon izleyicisi olduğundan bahsediyor. Mesela 9-10 gibi izlemeye başlıyorum, uzun süre televizyon izlemem diyor.

I: Genel anlamda televizyon hayatında ne kadar yer kaplıyor? Ne kadar önemli?

B: Ben mutlaka haberleri izlerim falan. Birden yediye kadar diye soramıyorum şu an da ortalama 4 gibi bir şey söylüyor yani. Ben şu anda çünkü ona o kadar detay 1-2-3-4-5. Mesela belgeselleri, haberleri çok seviyorum diyor. Televizyon hastası da değil. Normal bir izleyiciyim evet diyor 4.

I: Tamam. Peki ona da dört diyelim tamam. Peki ona göre diğer işitme engelliler için televizyon ne kadar önemli? Hayatlarında ne kadar yer kaplıyor özellikle mesela az gelişmiş ya da kırsal bölgelerde, köylerde vs. imkanları çok olmayan insanlar için?

B: Eskiden evet kırsal kesimlerde falan çok çok izlendiğine şahit oluyordum diyor. Çok dikkat de etmedim açıkçası diyor. Mesela ben gençken çok televizyon izlerdim diyor. Şimdi dışarıda daha çok işimiz oluyor o yüzden daha az televizyon izliyoruz diyor.

I: Yani kırsalda, az gelişmiş bölgelerde insanlar için daha önemli olduğunu düşünüyor.

B: Evet işitme engellilerin önceliği sohbet ve gezmek olduğu için evet televizyonun bir yerde iç açıcılığı var ama televizyonun bir yerde de can sıkıcılığı var bizim için diyor. Çünkü televizyonu anlayamıyorlar diyor.

I: Yani anlayamadıklarından dolayı.

B: Anlayamadıklarından dolayı böyle izliyoruz mesela gördüklerimizin yarısını belki anlıyoruz yani o da hani mimikler varsa eğer beden diliyle çıkarabiliyorsak ya da basit beden dilinin işlendiği yerde evet televizyon basit geliyor bize anlayabiliyoruz bazen de ama işitme engelliler bu sebepten dolayı dışarda daha çok sosyalleşmeye çalışıyorlar. Bu da bazı dikkatle izlenmesi gereken programlar ya da akıllı şeylerde çok olmuyor diyor. (A: Mümkün olmuyor.) Mümkün olmuyor diyor.

I: Peki onun için soruyorum. Her gün televizyon izler mi? Ya da haftada kaç gün izler? Her gün mutlaka izler mi?

B: Ben gazete okumayı daha çok seviyorum diyor.

I: Her gün televizyon izler mi? Yani az da olsa açar mı?

B: Bu bir gün var bir gün yok mesela onda da haberleri izliyorum diyor. Mesela öyle bir şey olsa alt yazı, hastası olabiliriz diyor. Dikkatle kaçırmayız diyor. Çünkü o zaman keyif alacağız ve her şeyi anlayabileceğiz diyor. Ama şimdi hiçbir şey yok bize hitap etmiyor diye düşünüyor. Mutlaka olması lazım o zaman önemli bir şey haline gelir bizim için diyor. Mesela internet üzerinde evet engelsiz Kanal D var oradan izliyoruz ama oradan da tek seçenek olmasına biraz

I: Günde o zaman çok saat televizyon izlemiyor.

B: Yok yarım saat bir saat haberler iki saat.

I: Tamamdır. Peki en çok ne izlemeyi seviyor? O da haberler sanırım.

B: Evet belgesel ve haberlerden bahsetti.

I: Hiç kaçırmadığı bir program var mı?

B: Mesela Kanal D de var orada da istediğim gibi programlar bulamıyorum falan diyor.

I: Anladım. Hiç kaçırmadan yani düzenli izlediği bir program var mı?

B: Var diyor evet var. Kanal D de bir tane şey var diyor. Engelsiz Star da var diyor.

I: Engelsiz Star ve engelsiz Kanal D de izliyor.

B: Show TV.

I: İnternet üzerinde mi izlediği bir şeyler yoksa televizyonda mı? İnternet üzerinden izlediği o zaman.

B: İnternette.

I: Tamam yani televizyonda

B: İnternettekinde evet alt yazı var ve hevesle takip ettiklerim var diyor. Onlarda alt yazılı diyor.

I: Dizi mi onlar?

B: Sanırım dizi evet. Sinema filmi gibi şey zaten binde bir diyor.

I: O yok zaten de.

B: Mesela CNBC-e bazen izliyorum diyor. Onda da alt yazı olduğu için.

I: Aslında bu soracağım sorulardan ama devam ettiğinde tekrar hatırlatacağım. Şimdi devam edelim.

B: Onları sen kendin kodla istersen.

I: Tamam onu daha detaylı soracağım şey değil. Yeri gelince tekrar soracağım. Peki genellikle televizyon nasıl izliyor yani biri yardımcı mı oluyor yoksa sadece televizyonu açıp sesli mi izliyor sessiz mi izliyor? Ya da sadece televizyonu açıp anladığı kadar mı izliyor? Yoksa eşi, dostu, arkadaşı yardımcı mı oluyor?

B: Yok kimse yardımcı olmuyor. Bir şey soruyorum kısacık konuyu söyleyip geçiyorlar diyor.

I: Bok yardımcı olmuyorlar diyor. Anladım.

B: Ona bile dua ediyorum diyor. İnternetten izliyor ama televizyon pek az, internetten genelde.

I:

B: Mesela internette bir şey oluyor diyor o zaman ne yapacağımı hiç bilemiyorum diyor.

I: Televizyon aslında baya önemli yani internet olmadığı zaman da.

B: Televizyon teknik anlamda basit ama bilgisayar daha şey diyor.

I: Peki şey sorayım böyle hiçbir işitme engelliler için alt yazı işaret dili vs. olmadan televizyon izlemesi ne kadar zor? Yani çok mu zorlanıyor izlerken anlamakta?

B: Evet biraz önce söyledi aslında yani yüzde elliye mutlaka kaçıyor diyor.

I: Evet tamam yani bu zorluk skalasında 1'den 7'ye kadarı yine soramaz mıyız? Anladığım kadarıyla 7 civarı zor. Hiçbir şey yok alt yazı yok işaret dili yok.

B: Yüzde otuzunu ya da kırkını ancak anlayabiliyorum diyor. 7 üzerinden 3 ya da 2 olduğunu öğrendim.

I: En zoru tabi 7 dersek 6 falan o zaman. En zor yanı herhalde anlaşılamaması bu durumda.

B: Evet.

I: Peki şeyi soracağım yani programın tamamını ya da belli bir kısmını anlayamadığı zaman nasıl hissediyor? Yani onun için bir sıfat var mı mesela kızgın mı hissediyor hayal kırıklığına uğramış mı öfkeli mi yoksa üzgün mü?

B: Üzülüyorum evet canımız sıkılıyor bu duruma. Mesela bir bakıyoruz mimiklerinden neredeyse anlayacak gibi oluyoruz çok güzel bir program olduğunu anlıyoruz ama bir bakıyoruz anlaşılamamak bir yerden sonra üzüyor bizi diyor.

I: Anladım. Peki böyle durumlarda ne yapıyor? Kapatıyor mu televizyonu? Kanalı mı değiştiriyor?

B: Anlayabildiğim kadarını anlamaya çalışıyorum diyor. Mimikleri takip ediyoruz diyor. Biraz kendimiz fikir yürütüyoruz diyor. Bu şekilde mecburuz diyor.

I: Habere bilgiye ulaşmak için televizyon mu internet mi diye soracaktım bu durumda internet o zaman. Onu sormadan geçiyorum. Peki Türk işaret dili tercümanının bulunduğu programlar hakkında ne düşünüyor? İşaret dili tercümanlarının olduğu programlar hakkında yani faydalı olduklarını mı düşünüyor, faydasız mı diyor ya da ne kadar faydalı? Seviyor mu?

B: Şimdi benim okumam iyi olduğu için evet biraz faydalı bir şey diyor ama burada faydasının yanında bir şey görüyorum o da bazen işaretler ortak olmuyor diyor. Bazen bu masaya kahverengi diyecek kahverenginin işareti bizde buyken başka yerde bir şey. Onu yaparsa ben kaçırıyorum diyor. Yani işaret dilinin standardizasyonunun o konuda olmamasından mütevellit bir sorundan

bahsediyor kendisi. Mesela evet diyor burada alt yazıda yazarken bu kadar problem yaşanmıyor diyor şu mu kullanılacak bu mu kullanılacak diye diyor.

I: Anladım. Çünkü kelimeler zaten aynı.

B: Evet kelimeler daha standart olduğu için işaret dilinde o standardizasyonun olmamasının şeyi olduğunu düşünüyorum diyor. Onun haricinde ben cümleyi de anlayabildiğim için eksikliğini hissetmiyorum diyor.

I: Yani bu işaret dilinin zorlandığı tarafı bazı kelimelerin farklı olması ve bu da anlamayı güçleştiriyor. Peki işaret dili genelde haberlerde var, NTV de bir spor programında gördüm onun haricinde bir de Okan Bayülgen'in programında vardı. Şimdi bu durumda diziler ve filmler için yani daha fazla karakterin olduğu diziler ve filmler için de uygun olduğunu düşünüyor mu işaret dilinin?

B: Evet bence işaret dili onlar için de uygundur diyor. Mesela filmler için evet zor olabilir diyor. Özellikle alt yazılarını düşündüğüm zaman benim için biraz zor olabilir diyor. Ama diziler için uygundur diyor.

I: Peki daha fazla işaret dili olan program ister mi televizyonda?

B: Hepsinde hem işaret dili hem alt yazı olsun isterim diyor. Mesela ben alt yazıyla da kotarabilirim ama pek çok arkadaşım kotaramayabilir diyor.

I: CNBC-e de bazen standart alt yazılı programlar izliyormuş. Peki televizyonda yerli yabancı televizyonlar diye bir tercihi var mı?

B: Yok o konuda dikkat etmedin daha önce diyor.

I: Peki şimdi şey soracağım. İşitme engelliler için şimdi geldim ben izledik ama işitme engelliler için alt yazı olduğunu özel bir alt yazı çeşidi olduğunu sanırım internetten biliyordu o zaman benden önce de. Yani normal alt yazılardan farklı işitme engelliler için alt yazı olduğundan haberdardı:

B: Yani evet hatırlıyorum bunları diyor. Evet Türkçe konuşmanın olduğu bir programda Türkçe alt yazının olduğu programı hatırlıyorum mesela diyor. Spor programı gibi bir şeydi tam hatırlamıyorum ama diyor

I: Engelsiz Kanal-D'den herhalde şeyi izliyormuş altyazılı

B: Onun haricinde biz de burada film gösterimleri yapıyoruz ya. Türk filmleri gösterimi yaptık hep alt yazılıydı filmlerin hepsi işaret dili tercümanlıydı.

I: Peki o yani standart altyazılarla hani herkes için olan altyazılarla işitme engelliler için olan altyazılar arasındaki farkı biliyor mu ya da ne kadar biliyor? Gördüğü farklar neler?

B: Şimdi nasıldı? İkisinin arasındaki farkları mı soruyoruz?

I: Yani hani ikisi arasındaki farklar. Yani şu şekilde mesela bir alt yazıda kimin konuştuğunu anlaşıldığı için orada bir ibare olmaz.

B: İşitme engelliler için haberdar oldukları alt yazılar da diğerlerinden farklı bir şey değil. Hiç öylesini izlemediler bence.

I: Parantez içinde isim de mi yazmıyordu? Mesela sizin gösterdiğiniz filmlerde yazıyordu. Kanal D de yazıyor mesela kimin konuştuğuna dair yani her şey olmasa da.

B: Mesela CNBC-e de bazı programlarda isimler de yazıyor diyor.

Türkiye'dekileri tam hatırlamıyorum hiç dikkat etmedim ona diyor.

I: Anladım. Tamam yani çok şey değil. Zaten artık benimkini de izlediler biliyorlar yani.

B: Evet diyor yani yakın zamanda hiç izleyip dikkat etmedim diyor bu şekilde.

I: Tamam. Peki benim gösterdiğim klipleri ne kadar sevdi? Ne kadar ondan zevk aldı?

B: Onları ilk defa izledim o metotları, çok güzeldi onlar ve çok basit geliyordu hepsi de diyor. Mesela renkli olması yazıların diyor. O çok hoşuna gitmiş. İsmi kim olduğunu bize haber veriyor yazıda diyor kimin konuştuğunu yazı üzerinden.

I: Peki şey sorayım o zaman. Gerçi bunun cevabını almıştım ama tekrar onaylamak adına. Televizyonda bu tarz alt yazılar olsaydı daha çok televizyon izler miydi?

B: Öyle olsa evet televizyondan keyif almaya başlayacağız. Eskiden ne yaptıklarını merak ediyorduk bir kere hayatımızda bu kadar olup da ne konuşuyorlar

I: Peki bu alt yazıların televizyonla erişim konusunda diğer insanlarla eşit hak sağladığını düşünüyor mu?

B: Yok problem olmuyor diyor. Erişim problemi yaşamıyoruz o zaman diyor.

I: Alt yazılar olduğu zaman diyor.

B: Evet. İnşallah Türkiye'de de çeşitlenir de diyor.

I: Peki benim gösterdiğim alt yazılar burada izlediği alt yazılar bu videoları anlamalarına ne kadar yardımcı oldu? Yine 1'den 7'ye kadar.

B: Yöntemler üzerinden kesinlikle anladık diyor. Mesela isimlerin parantez içine yazıldığı renkler diyor.

I: Tamam yani renkler ve onun gibi şeyleri anladılar yani yardımcı oldu dolayısıyla. Peki bu tarz alt yazıların okuma becerilerini yani kendisi için değil ama genel itibarıyla okuma becerilerini geliştirebileceğini düşünüyor mu işitme engellilerin?

B: Mesela bazen çok uzun ve ağır cümleleri biz de anlayamayabiliyoruz diyor.

I: Peki uzun vadede bunun faydalı olabileceğini düşünüyor mu? Mesela kelime dağarcıklarını geliştirme açısından?

B: Evet çok etkisi oluyor yeni kelimeler öğrenerek aklımız açılıyor diyor. Tam Türkçe ifadesini bulamadım şu an.

I: Çocuk ya da genç işitme engelli bireylerin eğitimine faydalı olabileceğini de o zaman düşünüyor mu?

B: Deneyip görmek lazım hiç bilmiyorum diyor. Bu konuda bir tecrübem olmadı diyor. ... size yardımcı olur diyor o konuda.

I: Verdiği cevaplardan mesela en çok sevdiği şey olmuş renk ve konuşanın altına yani şu olmuş en çok sevdiği isterseniz gösterelim. Renkli ve konuşanın altına yazılıyor en çok onu sevmiş.

B: Evet onu anlatıyor zaten konuşanın altına ve renklisi diyor.

A: Peki neden o? Yani diğerlerine göre

B: Hem altında hem de rengini de görüyoruz diyor. Önce isim okuyacağız sonra isimden kimin okuduğunu. Ama diyor renklerin doğrudan.

I: Anladım. Yani ismi

B: Mesela dış seslerde de o renkler kullanılabiliyor diyor.

I: Burada en sevmediği de sanırım sadece mesela renklerin kullanımına iki puan vermiş. Onun sebebi nedir? Onu çok sevmediğini belirtmiş. Renkleri takip etmesi mi zor, anlaması mı zor? Neden iki vermiş?

B: Evet renk takibi biraz daha şey gibi oldu diyor. Mesela sahneye giriyor onun renginin önce ol olduğunu anlamak falan diyor.

I: Anladım yani önceden bilgi verilse

B: Evet belki etkili yöntem olabilir diyor.

I: Anladım.

B: Mesela isimli olan da çok hoşuma gitmedi diyor.

I: İsmi yazılması da çok hoşuna gitmemiş. Onun sebebi nedir? Okumasını daha mı güçleştiriyor? Daha mı çok şey okumak zorunda kalıyor?

B: Yok önce isim bu bu muydu bu bu muydu yerine diyor muhtemelen isim de öğrenmek ya da hafızada tutmak ekstra bir şeydir. Ama renk olduğu zaman sarının kod bellidir. Mesela diyor bir de onun isimlerini öğreniyoruz diyor. Sarı olduğu zaman aha bu konuşuyor diye onu doğrudan öyle kodluyoruz diyor.

I: Anladım. Onun daha faydalı olduğunu düşünüyor sanırım. Peki bu konuşan kişinin bu şekilde belirlenmesi bir programı anlamaları için onlara ne kadar faydalı? Ne kadar önemli? Yani konuşan kişilerin böyle alt yazılarla farklı tekniklerle gösterilmesi onlar için ne kadar önemli? Olmasa da olur mu ya da bu olsun mu derler? Mutlaka olmalı mı derler?

B: Yani mutlaka olmalı derler. Çünkü o olmazsa anlayamazlar.

I: Yani tabi evet de işte hani ne kadar

B: Mutlaka olmalı diyor yani. İsim önemli değil de o konuşanı renkli belirtmek kalbimi çeldi diyor. Renkli kodlaması daha kolay diyor.

I: Anladım. Şimdi diğer bölüme geçiyorum. Bu da alt yazıların yapmıştık daha kısaltılmışı bir de birebir ne söylerlerse olan aktarımı vardı. Ondaki tercihiyle ilgili ne söyler? Önce onu söyleyin isterseniz bit hatırlatalım.

B: Evet biraz saha sıkıştırılmış bir anlamla daha şey olabilir hani eksiklik çok olursa orasını bilemem de diyor fazlalıklar atılmalı bence de diyor. Mesela çok

çok uzun bir şeyi okuyamadan hep yarıda bırakmaktansa biraz daha fazlalıkların atılabileceği bir ...

I: Daha yavaş olanlarını kısaltılmış olanlarını tercih ediyor.

B: Evet.

I: Anladım. Peki benim gösterdiğin videoda o farkı yakalayabilmiş mi? Yani bunda bazı şeyler silinmiş diye düşünmüş mü?

B: Hatırlamıyorum o kısmın anlaşılır olup olmadığını diyor.

I: Zaten çok yoktu bazı kelimeler vardı. Peki şeyi sorayım o zaman alt yazıların genel olarak hızıyla ilgili ne düşünüyor? Çok mu hızlıydı? Çok mu yavaştı? Yoksa iyi miydi?

B: Hızlı konuşmalar vardı oralarda evet kaçıırıyorduk diyor. Ama bu tiyatro oyunu gibi bir şeydi. Bu biraz daha kolay olabilir belki ama sinemada bu mümkün olmayabilir belki diyor. Yani tiyatrodada biraz daha şey oluyor da diyor sinemada konuşmalar daha hızlı gerçekleşebiliyor diyor.

I: Anladım. Yani genel olarak bunda pek sıkıntı yaşamamış çok fazla.

B: Evet.

I: O da ona göre ayarlanacak zaten onu söyleyebiliriz.

B: Şimdi kısa kısa olduğu zaman şey olabiliyor da diyor çok uzun olduğunda zaten çabuk da geçiyor diyor

I: Şimdi ses efektleriyle ilgili soruları soracağım. Ses efektlerinde parantez içinde tokat sesi yazılmasını ve zır zır diye yazılmasını sevmiş en çok. Şöyle göstereyim. En çok bunu ve bunu sevmiş. Buna da iki puan vermiş.

B: O olmamış diyor yani o olmamış.

I: Neden olmamış peki.

B: Sesin yazılı olması biraz daha şey diyor yazılı ve öbürü olması diyor.

I: Anladım. Peki şeyi anlaması zor oluyor mu mesela ben oraya zır zır yazdım telefonla ilgili yani bu zır zır onlar için anlamsız bir şey mi yoksa o zırzırı görünce telefon sesi diyorlar mı ya da mesela miyav miyav gibi hav hav gibi bu tarz sesleri yazmak onlar için ne kadar anlamlı?

B: O küçük resim falan onlar böyle yok şey olmaz da diyor resme gerek yok ya da daha basit diyor o emoji şeklinde değil de çöp adamvari telefon sembolü gibi bir şey diyor.

I: Daha basit semboller diyor yani.

B: Evet daha basit semboller. Mesela kapı tık tık tık kapı sesi diyor ya da işte bir zemin üzerinde gidip gelen bir yumruk diyor ya da zile basan bir parmak diyor sadece

I: O şekilde olursa onu da sevebilir yani.

B: Evet o olabilir diyor. Mesela çizgili bir kapı örneği diyor üzerinde gelip giden bir yumruk simülasyonu diyor.

I: Onu hav hav gibi miyav miyav gibi o hav hav sesi onlar için anlamlı mı yoksa köpek sesi yazmak daha mı mantıklı?

B: Evet köpek sesi yazmak daha mantıklı diyor.

I: Anladım tamam. Şimdi şeye geçelim son olarak: Peki bu ses efektlerinin gösterilmesini ne kadar önemli buluyor?

B: Evet. Oyunun orda tepki veriyor diyor. Birisi korkuyor bunu kapı mı çaldı telefon mu çaldı hırsız mı girdi köpek mi havladı bunu nereden bileceğiz bu da havada kalabiliyor diyor.

I: Tamam. Çok önemli o zaman.

B: Evet diyor korku ama biz ne olduğunu anlayamıyoruz diyor.

I: Şimdide konuşma şekilleriyle alakalı ikisini de beğenmiş hem emoji hem parantez içinde yazılması ikisini de beğenmiş. Yani karakterlerin nasıl konuştuğunun gösterilmesiyle alakalı mı? Yani kızgın mı konuşuyorlar öfkeli mi konuşuyorlar onu bir emojiyle ya da parantez içinde belirtilmesi. İkisini de sevdiğini söylemiş.

B: Evet ikisini de güzel bir yöntem olarak gördüm diyor.

I: Peki bu durumda ben şeyi sorayım.

B: Ama takip açısından bilmiyorum da yani

I: Birini seçmek zorunda kalsaydı ya da biri kullanılacak olsaydı emojiyi mi seçerdi

B: Onlar seçsin diyor. Siz seçin diyor.

I: Onlar için fark etmez diyor yani. Peki emojilerin anlaşılması da kolay mıymış? Bir de onu sorabilir miyiz?

B: Yok pek televizyon için düşünemedi gibi.

I: Anladım peki mesela başka duygular öfkeli birini anlatırken öfkeli kızgın bir emoji koysak kolay anlaşılır mı?

B: Bazen mimikten şuradan buradan anlaşılabilir diyor.

I: Yani anlaşılamadığı durumlarda zaten.

B: Olabilir emoji anlaşılır diyor.

I: Anladım. Şimdi bitiriyoruz. Şeyi sorayım. Bu tarz alt yazıları mutlaka istiyorlar onu anladım zaten. Peki yakın zamanda, yani alt yazı olsa bile her programda olmayacak. Hangi programlarla başlasın? Dizi mi ister haber mi ister, film mi ister? Hangi programlarla başlasın ister?

B: İlk haberler. Haberler, diziler, belgesel diyor. Ben mesela belgesel çok seviyorum diyor. O çok sevilmiyor işitme engelliler tarafından ben çok seviyorum onu diyor. Ama herkes için bir numara dizi işitme engellilerde diyor.

I: Son bir soru

B: Belgeleri üst sıralara yaz da sen ortalamanın üzeri olsun. Ama bir tek benim diyor.

I: Bu da zaten şeyi gösteriyor yüzde yüzün de olması gerektiğini gösteriyor zaten onlar seçmemeli. Yani bu işi yapanlar değil de direk işitme engellilerin hepsine erişimi olmalı zaten. Son olarak böyle bir alt yazı yine her programda olamayacağı için hangi zamanlarda olsun? Akşam, sabah? Mesela sekizle on bir arası sekizle on iki arası?

B: Akşam saatleri evet özellikle akşam saatleri. Gece. Gündüz dışarıda oluyoruz diyor.

I: Başka eklemek istediği bir şey var mı?

B: Yok.

I: Çok teşekkür ederim.

B: Ben de tanıştığımıza çok memnun oldum. Umarım emeklerinizin karşılığını alırsınız. Biz de bunları görürüz bir gün diyor.